ANDMEKAITSE INSPEKTSIOON

VAIDEOTSUS
avaliku teabe asjas nr 2.1-3/24/680-1642

Otsuse tegija	Andmekaitse Inspektsiooni jurist Elve Adamson
Otsuse tegemise aeg ja koht	29.07.2024 Tallinnas
Vaide esitamise aeg	17.06.2024
Teabevaldaja	Kaitseväe Peastaap aadress: Juhkentali 58, 15007 Tallinn e-posti aadress: mil@mil.ee
Vaide esitaja	Eraisik e-posti aadress: xxxxx.xxxxx@gmail.com

RESOLUTSIOON:
Avaliku teabe seaduse (AvTS) § 45 lg 1 punkti 1 ning haldusmenetluse seaduse (HMS) § 85 punkti 4 alusel

otsustan:

1) jätta vaie rahuldamata, kuna vaide esitaja pöördumiste puhul ei ole tegemist teabenõuetega avaliku teabe seaduse mõistes ning Andmekaitse Inspektsioon ei teosta järelevalvet märgukirjale ja selgitustaotlusele vastamise seaduse üle;
2) teha vaideotsus teatavaks vaide esitajale ja teabevaldajale.

VAIDLUSTAMISVIIDE:
Kui Andmekaitse Inspektsioon jätab vaide rahuldamata, siis on vaide esitajal õigus pöörduda teabevaldaja vastu halduskohtusse (AvTS § 46 (2)). Vaide esitaja saab 30 päeva jooksul pöörduda Andmekaitse Inspektsiooni vastu halduskohtusse, kui Andmekaitse Inspektsioon rikkus menetlemisel vaide esitaja õigusi muul viisil.

FAKTILISED ASJAOLUD:

1. 01.04.2024. a. saatis vaide esitaja Eesti Kaitseväe Peastaabi (Kaitsevägi) ametlikule e–posti aadressile mil@mil.ee avalduse, millele sai automaatvastuse kirja laekumise kohta.
2. 06.05.2024. a. edastas vaide esitaja Kaitseväe ametlikule e–posti aadressile mil@mil.ee järgmise pöördumise, mis oli pealkirjastatud „Teabenõue“, milles vaide esitaja soovis adressaadilt teavet, millises staadiumis on tema poolt 01.04.2024.a. esitatud avalduse menetlus.
3. 06.05.2024. a. sai vaide esitaja e–posti aadressilt mil@mil.ee automaatvastuse: *Tere! Oleme Teie kirja kätte saanud. Lugupidamisega, Kaitseväe peastaap.*

4. 16.05.2024. a. esitas vaide esitaja Kaitseväe ametlikule e–posti aadressile mil@mil.ee korduva teabenõude, milles soovis kirjalikus vormis teavet, mis asjaoludel ei ole adressaat tema poolt 01.04.2024. a. esitatud avaldusele ja 06.05.2024. a. esitatud teabenõudele vastanud seaduses ettenähtud tähtaja jooksul.
5. 23.05.2024. a. saadeti aadressilt mil@mil.ee vaide esitaja e – posti aadressile järgmise sisuga kiri: *Tere! Anname teada, et oleme kätte saanud Teie esitatud teabenõuded. Hetkel koostab Kaitseväe toetuse väejuhatus Teile vastuskirja, kuid see võib võtta veel aega seoses äsja lõppenud õppusega Kevadtorm 2024 ning seetõttu suurenenud töökoormusega. Lugupidamisega Kaitsevägi*.
6. Vaide esitaja leiab, et Kaitsevägi ei ole vastanud tema teabenõudele seaduses sätestatud tähtaja jooksul ning esitas Andmekaise Inspektsioonile vaide.

VAIDE ESITAJA NÕUE JA PÕHJENDUSED:

Vaide esitaja leiab, et Kaitsevägi on tema poolt esitatud teabenõudeid käsitlenud seadusele mittevastavalt, millega on rikutud vaide esitaja seadusega tagatud õigusi.

Vaide esitaja märgib vaides, et *AvTS § 18 lg 1 kohaselt täidetakse teabenõue viivituseta, kuid mitte hiljem kui viie tööpäeva jooksul.*

Nii AvTS kui märgukirjale ja selgitustaotlusele vastamise ning kollektiivse pöördumise esitamise seaduse (MSVS) annavad adressaadile võimaluse vastamise tähtaega pikendada, teavitades sellest teabenõude või märgukirja esitajat.

Antud juhul ei ole Eesti kaitseväe peastaap temale seaduses sätestatud võimalusi kasutanud.

Eesti kaitseväe peastaap ei ole oma 23.05.2024.a. e – kirjas esitanud ühtegi selgitust, miks ei ole teabenõuetele tähtaegselt vastatud.

Viited õppustele ja suurenenud töökoormusele ei ole asjakohased ja on ilmselgelt otsitud põhjendused. Esitatud vastusest jääb mulje, et õppuste korral on Eesti kaitseväe peastaap suletud ja selle töö täielikult halvatud ning Eesti kaitseväe peastaap lõpetab õppuste ajal Eesti Vabariigi seaduste täitmise.

Erinevad õppused ei anna Eesti kaitseväe peastaabile volitusnormi seaduses sätestatud kohustuste täitmata jätmiseks. Nimetatud volitusnormi ei tulene ei AvTS-ist ega MSVS-ist.

AvTS regulatsioon annab isikule õiguse esitada teabevaldajale teabenõue. Teabenõude esitaja esitab oma nõude usus, et teabevaldaja on teadlik AvTS regulatsioonist. Veelgi enam, AvTS § 15 kohaselt lasub teabevaldajal kohustus abistada teabenõudjat.

Seega ei teeni AvTS regulatsioon olukorda, milles mina teabenõudjana olin 16.05.2024.a. Eesti kaitseväe peastaabile korduvat teabenõuet esitades ning olin sunnitud selgitama teabevaldajale kehtivat seadust teabenõude registreerimise ja täitmise osas.

Teabenõudja ei pea teabevaldajale tema tööülesandeid meelde tuletama ega selgitama.

Kriitiliselt tuleb suhtuda ka Eesti kaitseväe peastaabi 23.05.2024.a. esitatud e – kirja vormi. Eesti kaitseväe peastaap on riigiasutus, juriidiline abstraktsioon. Sellest tulenevalt ei ole ta võimeline koostama iseseisvalt dokumente või arvutis e – kirju. Nimetatud ülesande täidavad riigiasutuse nimel tema füüsilisest isikust ametnikud või töötajad.

Mul ei ole võimalik Eesti Kaitseväe peastaabiga minna lõunat sööma, vaid ikka ja ainult tema seadusliku või volitatud füüsilis(t)est isiku(te)st esindaja(te)ga.

23.05.2024.a. e – kirjast ei nähtu, kelle poolt on nimetatud vastus Kaitseväe nimel koostatud ja esitatud. Sellises vormis vastuste esitamine ei ole riigiasutuse poolt korrektne ega lugupidav isiku suhtes, kellele nimetatud vastus esitatakse.

Lähtudes eeltoodust ja juhindudes AvTS § 45 lg 1 p 1 ja lg 2

p a l u n:

Alustada järelevalvemenetlust Eesti kaitseväe peastaabi suhtes seoses nende õigusvastase tegevusega teabenõuetele vastamisel.

TEABEVALDAJA PÕHJENDUSED:

Kaitseväe selgituste kohaselt oli isiku pöördumine selgitustaotlus, millena seda ka käsitleti. Isiku pöördumine eeldas andmete kogumist ja sisulise vastuse koostamist. 23.05.2024 vastuses kasutas dokumendihaldur isiku poolt dokumendile antud pealkirju, dokumendihaldur ei määratlenud dokumendiliiki.

Eraisiku pöördumised ei olnud teabenõue, mistõttu puudus vajadus AvTS § 19 alusel vastamise tähtaja pikendamiseks. Mööname, et isikule jäi kohane teavitus dokumendi liigi ja menetlustähtaegade kohta edastamata.

23.05.2024 vastati isikule, et talle koostatakse vastuskirja, mis on selge indikatsioon, Eraisiku pöördumist käsitleti kui selgitustaotlust. Kaitsevägi nõustub, et vastus ei olnud piisavalt selge ega lõpuni korrektne.

Kaitseväe laohoidjale Eraisikule ei ole veel vastust edastatud. Tulenevalt mahukast kogu Kaitseväge hõlmavast õppusest ja puudustest kommunikatsioonis teemat käsitlenud isikute vahel, jäid Eraisiku pöördumised nõuetekohase vastuseta. Isiku pöördumistega tegelevad isikud ootasid Eraisiku tööle naasmist kuna Eraisiku algse pöördumise lahendamine eeldas täiendavaid ütlusi ka Eraisiku endalt. Mööname, et Eraisiku mais esitatud pöördumistele saanuks vastata algset avaldust lahendamata. Pöördumise lahendajad andsid olukorrale ebaõige hinnangu. Kaitsevägi vastab Eraisiku selgitustaotlustele esimesel võimalusel, eelduslikult 28-nda nädala jooksul.

Kaitseväe täiendav seisukoht

Kaitsevägi nõustub, et Eraisiku pöördumiste lahendamisel ei ole kasutatud parimat praktikat, mistõttu on isiku pöördumised jäänud vajaliku tähelepanuta. Kaitsevägi ei vaidle vastu sellele, et isikule menetluse ajal antud vastus sisaldas puudusi ega sellele, et pöördumiste lahendamine ei ole olnud tähtaegne. Küll aga vaidleb Kaitsevägi vastu sellele, et tegemist oli teabenõuetega.

Eraisik esitas küll pöördumised, mille pealkirjastas kui teabenõue, kuid isiku poolt dokumendile pandud pealkiri ei määra dokumendi lahendamise viisi ega vastamise alust. Isik palus teatada, millises seisus on tema avalduse lahendamine. Selle pöördumise lahendamine eeldas isikule vastuse koostamist ja selgitamist. Seega on tegemist selgitustaotlusega, mida Kaitsevägi on isikule ka teada andnud.

Vastavalt avaliku teabe seaduse (AvTS) § 45 lõikele 1 teostab Andmekaitse Inspektsioon teabevaldajate üle järelevalvet teabenõuete täitmisel ja teabe avalikustamisel. AvTS § 2 lg 2 p 3 järgi ei kohaldata AvTS märgukirjale ja selgitustaotlusele vastamise seaduses sätestatud korras märgukirjadele ja selgitustaotlustele vastamisele, kui vastamine eeldab jäädvustatud teabe analüüsimist, sünteesimist või täiendava teabe kogumist ja dokumenteerimist. Selgitustaotluse menetluse üle Andmekaitse Inspektsioon järelevalvet ei teosta.

27.06.2024 järelepärimises, asutakse seisukohale, et kodanik ei pea teadma, millal on tema pöördumise puhul tegemist teabenõudega ja millal selgitustaotlusega, küll aga peab seda teadma teabevaldaja.

Kaitsevägi ei vaidle vastu üldisele eeldusele, et isikud ei pea teadma ega oskama pöördumiste liikidel vahet teha, kuid käesoleval juhul leiame, et pöördumise liigid ja vastamise tähtajad on isikule arusaadavad, mida ta on 16.05.2024 pöördumises selgelt ka väljendanud.

06.05.2024 „teabenõudena" pealkirjastatud pöördumises juhib isik kõigepealt tähelepanu enda antud alternatiivsele võimalusele taotlus vabandamisega lahendada. Kõige lõpuks esitab isik soovi, et talle teatatakse, millises staadiumis on tema avalduse menetlus. Isik küsis konkreetselt kirjalikku vastust/teatamist, mitte dokumendi väljastamist.

Kaitsevägi nõustub, et 23.05.2024 vastus ei olnud õnnestunud sõnastusega. Kaitsevägi ei käsitlenud Eraisiku pöördumist teabenõudena, mistõttu ei sisaldanud vastus ka teabenõude täitmisest keeldumist. Mööname, et antud olukorras saanuks Kaitsevägi anda isikule selgema ja sisulisema vastuse.

ANDMEKAITSE INSPEKTSIOONI PÕHJENDUSED:

Inspektsiooni pädevus ja vaide ese

1. Avaliku teabe seaduse (AvTS) § 45 lg 1 p 1 kohaselt teostab Andmekaitse Inspektsioon teabevaldajate üle riiklikku ja haldusjärelevalvet nende poolt teabenõuete täitmisel ja teabe avalikustamisel. Seega on Andmekaitse Inspektsiooni pädevuses järelevalve teostamine teabenõuetele vastamise ja teabe avalikustamise üle. Andmekaitse Inspektsiooni pädevusse ei kuulu märgukirjale ja selgitustaotlusele vastamise seaduse üle järelevalve teostamine. Seega on antud juhul vaide esemeks 06.05.2024 pöördumisele, mis oli pealkirjastatud „Teabenõue" ja 16.05.2024 täiendavale teabenõudele nõuetekohaselt vastamata jätmine.

2. Vaide esitaja on vaides ka leidnud, et Kaitseväe poolt edastatud vastused ei ole vormistatud korrektselt ja nõuetekohaselt ega ole lugupidavad isiku suhtes, kellele vastus edastatakse. Kuna Andmekaitse Inspektsiooni ei teosta järelevalvet kirjade vormistamise üle, siis ei ole see ka antud juhul vaide esemeks ning inspektsioon selles osas hinnangut ei anna.

Juurdepääs avalikule teabele

3. AvTS § 3 lg 1 sätestab, et avalik teave on mis tahes viisil ja mistahes teabekandjale jäädvustatud ja dokumenteeritud teave, mis on saadud või loodud seaduse või selle alusel antud õigusaktides sätestatud avalikke ülesandeid täites. Seega saab teabenõude korras küsida asutuse valduses olevatest dokumentidest koopiad ning andmekogudest/infosüsteemidest väljavõtteid. AvTS § 3 lg 2 kohaselt saab avalikule teabele juurdepääsu piirata üksnes seaduses sätestatud korras. Juurdepääsupiirangu alused on ära toodud AvTS §-s 35 ja valdkondade eriseadustes**.**

4. Isiku õigus teabenõuet esitada tuleneb avaliku teabe seadusest. AvTS § 6 kohaselt on teabenõue teabenõudja poolt samas seaduses sätestatud korras teabevaldajale esitatud taotlus teabe saamiseks. Teabenõudja on iga isik, kes esitab teabevaldajale nõude AvTS-is sätestatud korras (AvTS § 7).

5. AvTS § 9 lg 1 kohaselt on teabevaldaja kohustatud võimaldama tema valduses olevale teabele juurdepääsu seaduses sätestatud korras. Sama paragrahvi lg 2 punkti 1 kohaselt on teabevaldaja kohustatud tagama juurdepääsu neile dokumentidele, millele

teabenõudja juurdepääsu taotleb ja millele on teabenõudjal juurdepääsuõigus ning tagama kinnipidamise juurdepääsupiirangutest (AvTS § 9 lg 1 p 7).

6. Juhud, millal teabevaldajal on õigus teabenõude täitmisest keelduda, on ära toodud AvTS §-s 23. AvTS § 23 lg 2 p 5 annab teabevaldajale võimaluse teabenõude täitmisest keelduda kui teabenõude täitmiseks tuleb teavet täiendavalt süstematiseerida ja analüüsida ning selle alusel on vaja uus teave dokumenteerida. Selline teabenõue loetakse selgitustaotluseks ja selle vastatakse märgukirjale ja selgitustaotlusele vastamise seadusega ettenähtud korras. AvTS § 23 lg-st 3 tulenevalt tuleb keeldumist ka põhjendada. Seadus ei anna võimalust jätta teabenõudele tähtaegselt vastamata.

Teabenõudele vastamine

7. 06.05.2024 edastas vaide esitaja Kaitseväele pöördumise, mis oli pealkirjastatud „Teabenõue“ ning milles vaide esitaja soovis teavet, millises staadiumis on tema 01.04.2024 esitatud avalduse lahendamine. Vastuses inspektsiooni järelepärimisele on Kaitsevägi selgitanud, et isik esitas küll pöördumise, mille pealkirjastas teabenõudena, kuid isiku poolt dokumendile pandud pealkiri ei määra dokumendi lahendamise viisi ega vastamise alust.

8. Andmekaitse Inspektsioon nõustub siinkohal Kaitseväe selgitustega selles, et teabevaldaja ei saa lähtuda isikute pöördumisete lahendamisel isiku poolt pandud dokumentide pealkirjadest, vaid lähtuda tuleb pöördumise sisust. Nagu inspektsioon oma järelepärimises juba selgitas, siis isik ei pea teadma oma pöördumise esitamisel, millena teabevaldaja tema pöördumist käsitleb. Seega on isikul õigustatud ootus saada oma pöördumisele vastus viie tööpäeva jooksul, kui ta on oma teadmiste kohaselt esitanud teabenõude.

9. Kui isiku pöördumine ei ole oma sisult teabenõue, vaid tegemist on selgitustaotlusega, siis on teabevaldaja kohustus viie tööpäeva jooksul keelduda teabenõude täitmisest AvTS § 23 lg 2 p 5 alusel ning selgitada teabenõudjale, et tema pöördumist käsitletakse selgitustaotlusena. Kuna Kaitsevägi vaide esitaja pöördumisele viie tööpäeva jooksul ei vastanud, esitas vaide esitaja 16.05.2024 korduva „teabenõude“. Juba eeltoodust ja ka 16.05.2024 täiendavast pöördumisest oleks pidanud Kaitseväele olema arusaadav, et vaide esitaja käsitles oma 06.05.2024 pöördumist teabenõudena.

10. Vastuses inspektsiooni järelepärimisele on Kaitsevägi märkinud, et *Kaitsevägi ei vaidle vastu üldisele eeldusele, et isikud ei pea teadma ega oskama pöördumiste liikidel vahet teha, kuid käesoleval juhul leiame, et pöördumise liigid ja vastamise tähtajad on isikule arusaadavad, mida ta on 16.05.2024 pöördumises selgelt ka väljendanud.*

    06.05.2024 „teabenõudena“ pealkirjastatud pöördumises juhib isik kõigepealt tähelepanu enda antud alternatiivsele võimalusele taotlus vabandamisega lahendada. Kõige lõpuks esitab isik soovi, et talle teatatakse, millises staadiumis on tema avalduse menetlus. Isik küsis konkreetselt kirjalikku vastust/teatamist, mitte dokumendi väljastamist.

11. Andmekaitse Inspektsioon siinkohal Kaitseväega üheselt ei nõustu. 16.05.2024 pöördumise lõpus on vaide esitaja selgesõnaliselt märkinud: “Käesoleva korduva teabenõudega soovin kirjalikus vormis teavet, mis asjaoludel ei ole adressaat minu poolt 01.04.2024.a. esitatud avaldusele ja 06.05.2024.a. esitatud teabenõudele vastanud seaduses ettenähtud tähtaja jooksul.“ Seega ei ole teabenõudeks kogu 16.05.2024 pöördumises toodu, vaid vaide esitaja on teabenõudena käsitlenud ainult 06.05.2024 pöördumises küsitut ehk millises staadiumis on tema avalduse menetlus. Eeltoodust

tulenevalt ei nõustu inspektsioon Kaitseväega selles, et vaide esitajale oli arusaadavad nii pöördumise liigid kui vastamise tähtajad.

12. Lisaks tekitab inspektsiooni hinnangul vaide esitajas arusaama, et tema 06.05.2024 ja 16.05.2024 pöördumisi käsitletakse teabenõuetena, Kaitseväe 23.05.2024 edastatud vastus, milles Kaitsevägi kinnitab, et on vaide esitaja teabenõuded kätte saanud. Siinkohal nõustub inspektsioon Kaitseväega selles, et vastus on ebaõnnestunud sõnastusega. Selline sõnastus annab inspektsiooni hinnangul vaide esitajale ka eksitavat teavet ehk arusaama, et Kaitsevägi käsitleb tema pöördumisi teabenõuetena.

13. Siinkohal juhin Kaitseväe tähelepanu ka sellele, et kui isiku pöördumine sisaldab tema arusaama järgi nii teabenõuet kui selgitustaotlust, siis tuleb teabenõude osale vastata viie tööpäeva jooksul, sh ka teabenõude täitmisest keeldumise korral kui vaide esitaja hinnangul esitatud teabenõude puhul on tegelikult tegemist selgitustaotlusega.

14. Kuna antud juhul ei ole vaide esitaja küsinud Kaitseväelt tema valduses olevat dokumenteeritud teavet, vaid küsitud on selgitusi, mis eeldab Kaitseväelt selgituste andmist ehk vastuse koostamist, siis nõustub inspektsioon Kaitseväega selles, et vaide esitaja 06.05.2024 ja 16.05.2024 pöördumiste puhul ei ole tegemist teabenõuetega avaliku teabe seaduse mõistes. Siinkohal saab vaid Kaitseväele ette heita, et Kaitsevägi ei ole nõuetekohaselt ega tähtaegselt vastanud vaide esitaja pöördumistele, mis olid pealkirjastatud teabenõudena ning keeldunud nõuetekohaselt teabenõuete täitmisest ning selgitanud, et vaide esitaja pöördumisi käsitletakse selgitustaotlustena.

15. HMS § lg 2 kohaselt viiakse haldusmenetlus läbi eesmärgipäraselt ja efektiivselt, samuti võimalikult kiirelt ja lihtsalt, vältides üleliigseid kulutusi ja ebameeldivusi isikutele. Eeltoodust tulenevalt, kuna vaide esitaja saab käesolevast vaideotsusest ja Kaitseväe selgituste osast teada, et tema pöördumiste puhul ei ole tegemist teabenõudega avaliku teabe seaduse mõistes, vaid tegemist on selgitustaotlustega märgukirjale ja selgitustaotlusele vastamise seaduse mõistes (millele vastamise üle inspektsioon järelevalvet ei teosta), siis ei tee inspektsioon Kaitseväele ettekirjutust keelduda täiendavalt nõuetekohaselt teabenõude täitmisest. See ei annaks ka vaide esitajale soovitud tulemust ehk vastust tema pöördumistes esitatud küsimusele. Seega jääb vaie soovitud teabe väljastamise nõudes rahuldamata.

/allkirjastatud digitaalselt/

Karin Uuselu
jurist
peadirektori volitusel